

d'antic, com *Cabra* < IGABRUM o *Egabro* (Simonet, pàgina cxxviii) i altres mossàrabs (cf. el que ell diu de *polilla* i de *PAPILIO*).

De la zona sudpirenaica ja ens han donat prou testimonis Mitxelena i els altres. El compost *Ilurbeda* (epigràfic, veg. Blázquez) ens hi mostra la combinació amb el BIDE/BEDA identificat per Schuchardt com a nom tan ibèric com basc, del 'camí'; i que jo he retrobat en l'OLORBÏTE base d'*Olorbde* > cerdà *Olopte* (E. T. C. I 88-89, II 203); en el primer element del qual veiem, d'altra banda, un *Olor-* que coincideix amb formes antigues del nom de l'*Alaró* mallorquí, i amb les del nom bearnès. Entremig d'aquest i del de Cerdanya, tenim a la Vall d'Aran, en una ara, la inscripció aquitana ILURBERRIXO ANDEREXO (sobre la qual i els seus components i anàlisi ling., veg. *Rev. Celt.* XXI, 76), en la qual, en combinació amb la desinència -xo de declinació, i amb els components -berri i andere, ben comprovats com bascoïdes, tenim justament a la base el nostre ILUR-; puix que *Iluro* és un teònim (V. infra), *Ilurberri* (en datiu, -ixo) és també el nom d'un déu a qui la donzella (bc. *andere*) pagana aranesa¹ dedica el sacrifici de l'ara; i -berri, 'nou' en basc, prova que ací es tracta d'un «nou Iluro» d'una nova secta pagana: comprovant així el caràcter bascoïdè de tot plegat.

El nom de la conspícua ciutat bearnesa és avui *Oleron*; però que té un ètímon identificable al nostre és cosa que ja s'ha acceptat comunament, i ho prova la forma ILURO en què apareix en una fita mil·lenària d'època romana; més tard oscilla entre inicials en O- i altres del tipus IL-: hom hi ha assenyalat *Oloro civitas* que s'atribueix a la data (potser massa antiga?) de l'a. 506; en tot cas *Oleron* 1208, *Olero* 1212, i des del S. XIII queda fixat així (*Pagus Oloronensis* 1235 etc.); i no obstant abans també es troba *Eleron* S. XI, *Elloreus* 1073; i en les Not. Prov. Gal. hi ha *Elarona* i *civitas Elloronensium* (veg. Raymond, *Dict. Top. BPr.*); i en una d'aquestes «notitia», datada entre 395 i 428, ja figura com *civitas Iloronensium* (Caro Baroja, *Fon-tes Li. Va.* I, 79, n. 131).

L'extrem NO. de l'àrea d'aquest nom el marcaria el de l'illa d'*Oleron*, a la costa atlàntica, davant del Sain-tonge, no gaire més al N., però, de la desembocadura de la Gironda. Famosa aquesta illa com antic centre naval anglo-francès, tan important que d'allà vénen els *Rôles d'Oleron*, rivals atlàntics del nostre *Consolat de Mar*; ja l'anomena, en rima, en el S. XII, *Olairó*, en nòmin. -airós, el gran trobador Montaudon (Appel, *Chrest.*, 93.35).

Però encara n'hi hauria altres representants intermedis. En terra i detalls fonètics ben bascos, tenim l'*Ilburo* riuet afl. del riu Hayra, 5 k. al S. de la capital benavarresa Baigorri (PRaymond). Aquí hem posat també el nom de la vall de *Louren*, a l'extrem E. dels HPyr., gros afluent de la Vall d'Aura: així Rohlf's (*Le Gascons*, 21), Mitxelena (*Onom. ant. Aquit.*, 417) i jo mateix (*Btr. z. Nfg.* VIII, 1973, 254; i *DECat* v, 164a 24). Hi ha, en efecte, en aqueixes fonts aquitanes un teònim ILURO (*CIL* XIII, 154); i si la caiguda de la I-

inicial causés escrípol em bastaria fer notar que això també es produí en formes de les més antigues del nom de l'*Oloron* bearnès, car les Not. Prov. donen *civitas Lurunensium* en una de les cites referents a *Oloron* junt amb *Elloronensium* d'una altra (PRaymond).

Si això condueix a preguntar-nos si no hem d'incloure en aquest complex certs noms catalans on podria haver-hi aquest radical, amb la r- escapçada en forma semblant, com *Llerona* o *Llorona* (si bé amb igual forma de la terminació que en *Alarona*), què direm? I si la forma O- que ha revestit la inicial en *Oloron* i altres NLL del grup, junt amb els elements finals d'*Olorbde*, i d'aquell antic *Ilurdo*, condueix a plantejar-nos una tal possibilitat per al cat. (*O*)lorda? Caldria en tot cas contestar que quant a part d'aquests noms no és prudent assegurar-ho, però encara menys negar-ho en tots. I si amb això encoratgem a recercar-ho per la banda d'*Olèrdola*, de *Lord*, del gascò *Lourde*...? llavors s'imposarà dir no sols que en aqueixes tenebres pre-romanes no és bo de perdre de vista aquests enllaços imaginables, més llunyanos i questionables, però que s'imposa reservar-ho per a sengles estudis més individuals i detallats.

¹ Recordem que a la *Cançó de Sta. Fe* hi ha memòria que els pagans aranesos baixaren fins a Agén per fer cremar la màrtir cristiana.

ALÀS

Poble de l'Urgellet situat a la riba esquerra del Segre.

DOC. ANT. La més antiga que tenim és de l'any 839: «Similiter ipsa parrochia de Villanova vel Banati atque Lothone, cum ecclesia Sancti Iacobi, sive illa parrochia de *Alasso* vel ipsa parrochia de valle Horsianensem cum Addragigno...» (*Acte SdUrg.*, PPujol, núm. 30). Un segle i mig després trobem formes amb e- inicial: 988. «Et in alio loco, in villa quod dicunt *Elasso*, ipsa ecclesia Santi Stefani cum ipsa parrochia» (Baraut, *Cart. And.*, § 13, 31). 1001. «Item in Urgello, villam quam dicunt *Bescharan*, cum finibus suis, et ipsam parrochiam de *Elasso*, et ipsam villam de *Boxedera*, *Nocolone*, *Sardinia*, *Salellas* cum fevo et alode comitale. In villa Sancti Stephani fevo et alode comitale» (Baraut, *Cart. And.*, § 15, 26). Després, el 1038 apareix un tal *Viuas Senta d'Elass* (*BABL* VI, 353). Més tard *Alasso* 1045 (*Cart. St. Cugat*, 2, 247), *Alasso* 1050 (*BABL* VI, 356), *Alass* 1055 (*BABL* VI, 357), *Alas* 1288 (Hinojosa, *Reg. Señ. Cat.*, 291), *Alars* 1359 (*CoDoACA* XII, 55). A l'*Espill de Castellbò* s'ens indica que el territori del castell de Ciutat limita «ab lo rengar d'en Joan *Alassa*» (Baraut, *Espill de Castellbò*, 63), on sembla que hi trobem el gentilici corresponent a Alàs (*alassà*?).

De bell antuvi caldrà separar del nostre topònim la forma de l'oc. ant. *Alàs*, que és cas subjecte de *Alan* i que correspon al fr. *Alain*. En canvi, caldrà relacionar el nom del poble català amb el d'un poble del Co-